

КОМИТЕТ
ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА
В НАРОДНА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ

София-1000
пл. "Народно събрание" № 12
тел. 88 19 24, 88 26 08

Наш знак

№ 129/1-III-1992 г.

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Ваш знак

Бх: №

Дата

05.07.1992 г.

до

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТ А Н О В И Щ Е

на Комитета по правата на човека по
конституционно дело № 14 от 1992 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА, ЧЛЕНОВЕ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД,

В своето отношение към чл.6 от Конституцията Комитетът
по правата на човека се придържа към следните разбирания:

1. Изразът "Всички граждани са равни пред закона" означа-
ва, че гражданите са равни **пред правото** изобщо. Правото вижда във
всяка личност ценност от най-висок ранг. То се абстрахира от отдел-
ните природни и социални действия на човека, за да въздигне в цен-
ност самата му личност. Именно като **личности** гражданите са равни.

Правото има, разбира се, своя степенен строеж. На всеки
етаж от правната тема има общото за правото отношение към личността
на гражданина. Нормата на Конституцията, нормата на закона, нормата

на подзаконовия акт се подчинява на това общо отношение. Наистина Конституцията използва в чл.6 само термина "закон", но очевидно е, че в случая "законът" се разбира като типичен представител на правото изобщо. Това, което важи за закона, в същата степен важи и за всеки друг нормативен акт. Всъщност подзаконовият акт не предлага възможности за други отношение. Доколкото е длъжен да се намира в строго съответствие със закона, подзаконовият акт не може да няма към човешката личност същото отношение, което има към нея и законът. Следователно и нашето собствено отношение към подзаконовия акт трябва да се подчинява на отношението ни към законовия акт. Онова отношение към Гражданите, които законът изисква от нас, същото това отношение го изисква и издаденият въз основа на закона подзаконов акт.

2. Признаците, които изключват привилегиите или ограничаването на правата, са посочени в чл.6 не изброително, а **примерно**. Не би могло да се сметне, че изброяването е изчерпателно, доколкото подобно изброяване в случая би било невъзможно. Идеята за равенството, залегнала в основата на текста, изключва **всякакви** привилегии или ограничения в правата, основавани на предварително дадени или допълнително придобити природни или социални свойства. Изброяването трябва саво да очертае и подчертае същността на използваната в случая конституционна идея. Определящото завсички нас е качеството ни на **граждани**. Всичко останало не може (не бива) да има какво значение при определяне на конституционноправния ни, а след това и законовия ни статус. Принципът на равноправието на гражданите би рухнал при първото изключение, което би се допуснало с въвеждането на една или друга привилегия, на едно или друго ограничение в правата въз основа на един или друг признак.

Тезата, че в чл.6 от съответните признаци са дадени само примерно, а не изброително, намира потвърждение в обстоятелството, че посочените в различните нормативни актове (от една или друга степен, в една или друга област) признаци твърде често **не съвпадат**. Ако смятаме, че тези признаци трябва да се смятат изчерпателно посочени, законодателят би ги посочвал навсякъде **по един и същи начин** (в един и същи обем). (Вж.напр. чл.10 от НПК, посветен на равенството на гражданите в наказателното производство. Признаците, посочени там, не съвпадат с признаците, посочени не само в Конституцията, но и в други нормативни актове, напр. чл.2 от Избирателния закон от 1981 г.)

Не трябва обаче да се смятат за нарушаване на принципа на равноправието изискваните от някои нормативни актове качества, необходими за упражняване на **специфична социална функция**. (Изискването напр. за медицинско образование е необходимо свързано с упражняването на лекарска професия.) Изискваното специфично социално качество не се отразява върху общия граждански статус на лицето. Принципът на равноправието ще бъде нарушен не когато лекарят се "предпочете" пре юриста (защото тук няма обща основа), а когато един лекар или един юрист се предпочете пред друг лекар или друг юрист на основание на качества, които нямат отношение към функцията на лекаря, респ. юриста.

3. Всяко неравно третиране на отделно лице или лица **трябва** да се квалифицира като дискриминация. Дискриминацията ще е налице всеки път, когато някой бъде пренебрегнат или бъде предпочетен на основание на качества, които нямат отношение към социалната функция, която в дадения случай трябва да се упражнява. Иска ли

някой да упражнява определена обществена или държавна функция, годността му да я упражнява трябва да се преценява единствено от гледна точка на възможността да се осигури възможно най-висока ефективност. Всяка друга преценка, т.е. преценка, основана на други признаци, свойства, качества, би било вече дискриминация.

4. Привилегиите във всички случаи съставляват нарушение на принципа на равноправието. **Предимствата** обаче не бива да се разглеждат като нарушение на този принцип. Предимствата са съществено различни от привилегиите. Привилегията е предоставянето на определено социално благо (разбирано най-общо) на основание на качества, свойства, признаци, които са чужди на социалната функция, с която това благо нормално се свързва. Привилегията е благо, което идва отвън самото право. Тази негова природа има и своя етимологически израз - думата "привилегия" идва от " ", т.е. извън правото. Привилегията следователно пряко нарушава принципа на равноправието. Тя дава повече от онова, което гражданинът би следвало да получи на основание на своето общо качество на гражданин или на основание на специфичната социална функция, която му е възложена.

Предимството има друга природа. Това е опитът на обществото (държавата) да внесе определено равенство между хора, които са се оказали необосновано неравни в социално или природно отношение. Чрез предимствата, с други думи, се преодолява несправедливо възникнало неравенство между отделни лица. Те са **юридически** неравенства, чрез които се постига определено **фактическо** равенство между членовете на обществото. Те са добавяне не към съществуващи, а към **липсващи** блага. Следователно не е привилегия, а предимство

правото на един затруднен в движенията си инвалид да закупи кола извън установения ред, не е привилегия, а предимство и правото на едно многодетно семейство да закупи жилище извън определения общ ред и т.н.

5. Липсата на изрично предвидени правни механизми в обикновеното законодателство за конкретното приложение на принципа на равноправието и недискриминация би могло на практика да изключи неговото действие.

Съгласно чл.5, ал.2 от Конституцията разпоредбите на Конституцията имат непосредствено действие. Следователно правоприложителят би могъл да прилага пряко, т.е. неопосредствено от други норми всички ония конституционни разпоредби, които се отнасят до правата на гражданите. Пречка в тия случаи би могла да бъде единствено непълнотата на даваната от Конституцията уредба. Само доколкото даваната от Конституцията уредба се окаже недостатъчно пълна, само дотолкова липсата на съответна законова уредба би могла да лиши от стойност прокламираното право. Задачата на законодателя е да изгради цялостен правен механизъм за защита на правата на гражданите, правен механизъм, който да започва с нормите на Конституцията и да завърши с нормите на закона (и евентуално с нормите на съответен подзаконов акт).

Без добре разгърнати правни гаранции правата на гражданите твърде често ще остават обикновено социално положение. Именно чрез правните гаранции правата на гражданите придобиват стойността (природата) на същински субективни права, т.е. права, реализацията на които може да стигне пълния си обем чрез механизмите на държавата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(проф. д-р В. Вълканов)
Н. Р. БЪЛГ.